

УДК 811.512.122

ЛАТЫН ӘЛІПБИІНЕ КӨШУ – ЗАМАН ТАЛАБЫ THE TRANSITION TO THE LATIN ALPHABET IS A REQUIREMENT OF TIME

Ержан ӨМІРБАЕВ*

Түйіндеме

Автор мақалада Қазақстандағы латын әліпбиіне өтудің маңыздылығын саралап көрсетеді. Біздің қазіргі кирилл әліпбиіндегі қазақ тіліміз – Қазақстан Республикасының мемлекеттік тілі, сонымен қатар Ресей, Өзбекстан, Қытай, Моңғолия және т.б. елдерде тұратын қазақтардың ана тілі. Қазақ тілі түркі тілдерінің қыпшақ тобына, соның ішінде қарақалпақ, ноғай, қарашай тілдерімен бірге қыпшақ-ноғай тармағына жатады. Сонымен қатар қырғыз, татар, башқұрт, қарашай-балқар, қырым, құмық, татар тілдеріне жақын. Қазақ жазуы бірнеше рет өзгеріске ұшырады. Жазу тарихында қазақ тілінің әліпби жүйесі бірнеше тарихи кезеңдерді басынан өткізіп, ұлттық әліпби деңгейіне жеткен. 1929 жылға дейін Қазақстанда араб жазуы пайдаланылды. XX ғасырдың басында Ахмет Байтұрсынұлы ұсынысымен қазақ фонетикасының ерекшеліктері ескеріліп жасалған, араб графикасына негізделген «төте жазу» пайдаланылған. Латын әліпбиіне көшу – қазақ халқының алға жылжуына, жаңа заман талабына сай өсіп-өркендеуіне, болашақта еліміздің жан-жақты дамуына үлкен үлес қосып, жемісі мен жеңісін әкелері сөзсіз.

Кілт сөздер: Латын жазуы, тарихи оқиға, түркі тілдері, мемлекеттік тіл, қыпшақ тобы, төте жазу.

Summary

This article analyzes the significance of the transition of the Latin alphabet of the Republic of Kazakhstan. In our modern Cyrillic alphabet, the Kazakh language is represented by the official language of the Republic of Kazakhstan, as well as in Russia, Uzbekistan, China, Mongolia and other native Kazakhs living in the streets. The Kazakh language is attributed to the Kipchak group of Turkic languages, including the Kypchak-Nogai with Karakalpak, Nogai and Karachaevean languages. There are also ten other members of the Kyrgyz, Tatar, Bashkir, Karachaevo-Balkar, Crimean, Kazakh and Tatar languages. The Kazakh language is somewhat dissatisfied. In the history of the Kazakh alphabet system of the Kazakh language has passed several historical periods and nationalistic alphabets. In 1929, the Arabic writings were used in Kazakhstan. In the beginning of the twentieth century, Ahmet Baitursynov based on the excellence of the Kazakh phonetics, using the "direct writing" on the Arab graphics.

---

* Филология ғылымдарының кандидаты, Қожа Ахмет Ясауи атындағы Халықаралық қазақ-түрік университеті, Түркістан-Қазақстан.

Candidate of Philology, Associate Professor of the K.A.Yassawi International Kazakh-Turkish University, Turkestan-Kazakhstan, E-mail: melb_2001@mail.ru

The transition of the Latin alphabet is a great blessing for the Kazakh people, its roots and the flowering, and in the future they are building a large part of our country.

Key words: Latino alphabet, historical history, Turkic language, state language, kipchak group, direct (tota) writing.

Қазақстан Республикасының Президенті Нұрсұлтан Әбішұлы Назарбаевтың 2017 жылы 12 сәуірде «Болашаққа бағдар: рухани жаңғыру» мақаласында былай деген болатын: «Біріншіден, қазақ тілін біртіндеп латын әліпбиіне көшіру жұмыстарын бастауымыз керек. Біз бұл мәселеге неғұрлым дәйектілік қажеттігін терең түсініп, байыппен қарап келеміз және оған кірісуге тәуелсіздік алғаннан бері мұқият дайындалдық». Қазақ жазуының тарихына үңілсек, 1929 жылғы 7 тамызда КСРО Орталық Атқару Комитеті мен КСРО Халық Комиссарлары Кеңесінің Президиумы латындандырылған жаңа әліпбиі – «Біртұтас түркі алфавитін» енгізу туралы қаулы қабылдады. Латын әліпбиі 1929 жылдан 1940 жылға дейін қолданылды, кейін кириллицаға ауыстырылды. 1940 жылғы 13 қарашада «Қазақ жазуын латындандырылған әліпбиден орыс графикасы негізіндегі жаңа әліпбиге көшіру туралы» заң қабылданды. Елбасымыз 2012 жылғы 14 желтоқсандағы «Қазақстан – 2050» Стратегиясы қалыптасқан мемлекеттің жаңа саяси бағыты» атты Қазақстан халқына Жолдауында: «Мемлекет өз тарапынан мемлекеттік тілдің позициясын нығайту үшін көп жұмыс атқарып келеді. Қазақ тілін кеңінен қолдану жөніндегі кешенді шараларды жүзеге асыруды жалғастыру керек. Біз 2025 жылдан бастап әліпбиімізді латын әрпіне көшіруге кірісуіміз қажет, - дей келе, бұл – ұлт болып шешуге тиіс принципті мәселе. Бір кезде тарих бедерінде біз мұндай қадамды жасаған болатынбыз. Балаларымыздың болашағы үшін осындай шешім қабылдауға тиіспіз және бұл әлеммен бірлесе түсуімізге, балаларымыздың ағылшын тілі мен интернет тілін жетік игеруіне, ең бастысы – қазақ тілін жаңғыртуға жағдай туғызады» – деп латын әліпбиіне көшудің қажеттілігін атап өтті. Біздің қазіргі кирилл әліпбиіндегі қазақ тіліміз – Қазақстан Республикасының мемлекеттік тілі, сонымен қатар Ресей, Өзбекстан, Қытай, Моңғолия және т.б. елдерде тұратын қазақ диаспорасының ана тілі. Қазақ жазуы бірнеше рет өзгеріске ұшырады. Жазу тарихында қазақ тілінің әліпби жүйесі бірнеше тарихи кезеңдерді басынан өткізіп, ұлттық әліпби деңгейіне жеткен. 1929 жылға дейін Қазақстанда араб жазуы пайдаланылды. XX ғасырдың басында Ахмет Байтұрсынұлы ұсынысымен қазақ фонетикасының ерекшеліктері ескеріліп жасалған,

араб графикасына негізделген «төте жазу» пайдаланылған. 1929-1940 жылдар аралығында латын графикасына негізделген әліпбиді жазу жүйесіне енгізіп, 1940 жылдан бері қарай кирилл графикасы әліпбиін қолданып келеді. Айта кетсек, қазақ тілі үшін әр кезеңдерде және әр аймақтарда келесі жүйелер Қазақстан Республикасында кирилл жазуы негізінде, ресми түрде Қазақстанның бүкіл жерінде және Моңғолияның Баян-Өлгей аймағында пайдаланылған. Тағы да көршілес Қырғызстан, Ресей, Түрікменстан және Өзбекстан елдерін бірыңғай мекендеген қазақ жұрты пайдаланады, сонымен бірге басқа ыдыраған КСРО республикаларында да пайдаланылады. Сонымен қатар Түркия, Германия, АҚШ т.б. батыс елдерінде қазақ диаспорасы әртүрлі қалыпты емес латын жазуын пайдаланады. Осылайша, қазақ тілінің әліпбиін өзгерту тарихы негізінен нақты саяси себептерге байланысты айқындалып келді. Түркия латын жазуына 1928 жылы көшсе, Өзбекстан мен Әзірбайжан Республикасы Кеңес Одағы ыдырағаннан кейін ауысты. Бұл елдердің тәжірибесіне қарасақ, Өзбекстан 1928 жылға дейін араб әліпбиін қолданған. 1928-1940 жылдар аралығында жазулары латын әліпбиіне негізделді. 1940-1992 жылдары кирилл жазуы қолданылып, 1993 жылы қайта латын жазуына көшті және осы әліпбиді қазіргі кезге дейін қолданып келеді. Өзбек латын әліпбиінің ерекшелігі – арнайы символдар мен диакритикалық белгілердің жоқтығы. Классикалық латын әліпбиі кирилл әліпбиімен салыстырғанда 7 әріпке кем, сондықтан арнайы белгілер мен символдардың жоқ болу есебінен кейбір әріптерді екі еселеуге тура келеді. Нәтижесінде апострофпен қосқанда 29 әріптен тұратын өзбек латын әліпбиі құрылған. Сол сияқты Әзірбайжанда 1925 жылдарға дейін ресми әліпби рөлін араб жазуы атқарды. 1926-1939 жылдары латын әліпбиін қолданса, 1940-2001 жылдары кириллица, одан кейін 2001 жылы қайта латын әліпбиіне көшті. Еліміздің латын әліпбиіне көшуі – ұлтымыз үшін жасалған маңызды қадамдардың бірі. Ұлы Дала елінің тарихына көз жүгіртсек, бірінші тұғыры байлық – жер, екіншісі – тіл, үшіншісі – мемлекет және оның тарихы болуы керектігімен айқындалады.

Ағартушы-педагог ғалым Ахмет Байтұрсынұлы айтып кеткендей, «Ұлттың сақталуына да, жоғалуына да себеп болатын нәрсенің ең қуаттысы – тілі» деген. Алаш қайраткерлері де латын әліпбиін жазу-сызуда қолданды. Бұл бізге таңсық дүние емес. Латын әліпбиі әлемде кеңінен қолданылуда. Латын әліпбиі б.з.б. VII ғасырда Римде грек және этрус әліпбиінің тармағы ретінде пайда болып, б.з. I ғасырда

қалыптасқан. Орта ғасырда латын әліпбиі Еуропаға тарады. Сонан соң Африка, Америка және Азия халықтары пайдаланды. Қазіргі латын әліпбиінде 25 әріп бар. Түркияның ғалымы Әбдіуақап Қара өзінің «Латын әліпбиі қазақ тілін еркіндікке шығарады» атты мақаласында Түркия халқы латынға 1928 жылы өткенімен онда бар-жоғы 29 әріп бар. Олардан бірқатар дауыстылар ескерілмегенін бүгінгі ғалымдар мойындап отыр. Негізі түркі тілдерін 34 таңбамен белгілеуге болады. Бүгін түрік латын әліпбиінде 5 әріп кем болып отырғанын айтады. Тіл ғалымдары, солардың ішінде ең ұтымды алфавиттің Қазақстан қолданған кирилл әліпбиі екенін айтуда. Мәселен, түрік ғалымы Хатиже Ширин Үсер қазақ-кирилл әліпбиі өзге түркі-кирилл алфавитіне қарағанда, таңбаның графикалық және фонетикалық тұрғыдан бір-бірімен байланысты болуы және бір дыбысқа бірден көп таңба берудің болмауына байланысты мұқият дайындалғанын айтады. Бұл тұрғыда қазақ-кирилл әліпбиін дайындаған тіл ғалымы С.А.Аманжоловтың рөлінің зор екендігін атап өтеді. Бүгінгі күнге дейін тіл саласының білікті мамандары латын әрпіне негізделген қазақ әліпбиінің жобаларын жасауда қызу талқылауда ойларын да айтып бөлісті. Айта кетсек, солардың бірі – филология ғылымдарының докторы, профессор Әлімхан Жүнісбектің пікірі: «Латын әліпбиіне көшудің қиыншылығы қазіргі біздің қолданып жүрген әліпбиіміз қазақтың төл әліпбиі емес, орыс тілімен араласып кеткені, бізге өзге тілден енген дыбыстар араласып кетсе онда кедергілер туындайтынын, латын әліпбиіне төл дыбыстарымызды баптап, соның аясында көшуін және қазақ жазуына тек әліпби ауыстыру ғана емес, түбегейлі реформа керек екенін, ол реформа үш мәселені дыбыс, әліпби және емле ережені бірдей қамтиды», – деп айтты. Әрине, ұлт үшін маңызды өзекті мәселелердің оңды шешілуіне қосып отырған кәсіби білікті мамандардың пікірлері ескеріліп, латын қарпіндегі қазақ әліпбиін жасалу жолдарына қатысты өрбісе және басқа жоғарыда аталған елдердің тәжірибесіне қарап салыстыра отырып жасалса құба-құп болар еді. Қазіргі уақытта ұялы телефондарда жарнамалар, хабарламалар латын әліпбиімен жазылуда. Сонымен қатар, интернет желісінде де латын әліпбиіне аударатын транскрипция орнатылған, бірақ орыс графикасында ғана жасалған, болашақта қазақ графикасында жасалады деген ойдамыз. Латын әліпбиіне көшуде осындай бастапқы жұмыстар атқарылып отыр.

Жоғарыда аталған латын әліпбиі туралы дереккөздерді келтіре отырып, қазақ қоғамына, халқына латын әліпбиінің қаншалықты

маңызды екенін аңғаруға болады. Бұл жайына Елбасымыз биылғы Жолдауында 2025 жылдан бастап латын әліпбиіне көшу туралы ойларын таратып айтты. «Бұл ой еліміз тәуелсіздік алғаннан кейін мені жиі мазалады. Бірақ біз көп ұлтты халықпыз. Әр ұлттың ой-пікірі бар. Қазіргі кириллица арқылы қазақтардың да, қазақстандықтардың да бірнеше буыны тәрбиеленіп, білім алды. Өмірді таныдық, дүниені көрдік. Сондықтан латын әрпіне көшкен жағдайда да кириллица көпке дейін қатар қолданылады, екеуі біразға дейін бірге пайдаланылады деп ойлаймын».

Елбасы өз мақаласында былай деп жазады: «Алдымен, қазақ тілін біртіндеп латын әліпбиіне көшіру жұмыстарын бастауымыз керек» [1]. Латын әліпбиіне көшу мәселесінің айтылып келе жатқанына біраз уақыт болғанымен, бұл мәселе төңірегінде дау мен талас-пікір көп болатындығы заңдылық. Академик Ә.Қайдари, профессорлар Ә.Жүнісбек, С.Мырзабек, А.Мектептегі, А.Фазылжанова т.б. көптеген тілші-ғалымдар тарапынан ғана емес, басқа да сала адамдарын толғандырып, қолдарына қалам алғызып, отырған көкейтесті мәселенің бірі – осы латын әліпбиі мәселесі.

Еліміз тәуелсіздік алғаннан кейін академик Ә. Қайдари алғаш рет осы мәселені қозғап, орыс жазуына негізделген қазақ жазуының әліпбиінен латын әліпбиіне көшу туралы жазған еді. Латыннан бұрын қазақ тілінің таңбалық жүйесін жасауды шетелдік ғалымдар кириллицадан бастағаны белгілі. «Қазақ жазуының теориялық негіздері» атты 2010 жылы жарық көрген зерттеуінде Қ.Күдерінова қазіргі кириллицаға негізделген әліпбидің жобалары ХІХ ғасырдың соңына қарай жасала бастағанын жазады. Ол былай деп жазады: «Орыс графикасына негізделген ең алғашқы қазақ әліпбиі жобасын Н.И.Ильминский жасады. Н.И.Ильминский әліпбиіндегі қазақ тілінің өзіне тән дыбыс дауыстылардың таңбалары мынадай болды: (үстіне ноқат салды – Ғ.Қ.Хасанов) **а – (ә), о – (ө), у – (ү), і – (і), ы – (ы), н – (ң), к – (қ), г – (ғ)**. Сонымен, зерттеуші он шақты қосымша белгі алғанымен, орыс әліпбиіндегі **е, в, и, ф, ц, х, ч, щ, ь, ь, э, ю, я** таңбаларын (қазақ тілі дыбыстық құрамына тән емес дыбыс таңбаларын) қолданбады» [2, 115]. Бұл әліпби В.В.Григорьев тарапынан сыналғанымен қазақ тілі дыбыстарын алғашқы әріптерге түсіру әрекеті еді. Оның алдында неміс ғалымы Г.Ю. фон Клапрот латын әріптерін қолдану арқылы қазақ дыбыстарын таңбалаған 1825 жылы Парижде жарық көрген еңбегі «Қырғыз (қазақ) тілі» атты

еңбегінде қолданған болатын. Неміс ғалымы В.В.Радлов та өз еңбектерінде қазақ сөздерін кириллицамен таңбалаған еді.

Бүгінде тіліміздің сөйлеу жүйесін бұзып отырған орыс жазуын Н.И.Ильминскийдің қолданбауы қазақ дыбыстарының орыс дыбыстарынан мүлде бөлек екенін аңғаруында жатса керек. Қ.Күдерина ол туралы: «Оқыған адамдар тарапынан осындай сынға ұшырағанмен, Н.И.Ильминскийдің орыс графикасымен берген қазақ әліпбиінің қазақ тілінің дыбыстар жүйесін белгілеуде артықшылығы бар», – деп жазады [2,116]. Бұл жердегі артықшылықты Н.И.Ильминскийдің е дыбысының жуан, жіңішке варианттарын таңбалаудан көреді. Тағы бір артықшылық артық орыс әріптерін қазақ әліпбиіне енгізбеуінде деп білеміз. Әліпби өзгерген сайын орфографиялық нормалар да өзгереді, ал орфоэпиялық нормалар өзгеріске түсе бермейді. Алайда әріпке сүйене сөйлеуде тілдің басты өзегі болатын орфоэпиялық нормаларға да қауіп төнетінін бүгінгі күннің өзгерісі көрсетіп отыр.

Ал мың жылға жуық араб жазуы қолданылған қазақ тілінің орфоэпиялық нормалары да соған байланысты өзгеріске ұшырағаны анық. Бірақ бұл өзгеріс араб-парсы сөздерін сол тілдердің айту нормаларына сәйкес дыбыстаудан туғаны анық. Оған дәлел, Абайдың өлеңдері мен қара сөздеріндегі араб-парсы сөздерінің дыбысталуын алсақ та жеткілікті.

А.Байтұрсынұлы түзген араб әліпбиі сол кезде жоғары бағаға ие болғаны жасырын емес. Мәселен, 1924 жылы Ташкент Орта Азия университеті бюллетенінде Е.Д.Поливанов «енді түзетуді қажет етпейтін, тарихи тұрғыдан алғанда, кемелденген, жетілген ұлттық графика», - деп бағалайды [2,185].

Осы күнге дейін республикамызда еліміздің ежелгі, кейінгі тарихына, мәдениетіне, рухани құндылықтарына байланысты және ғылымымызды, әдебиетімізді, салт-санамызды әспеттейтін миллиондаған атпен кітаптар, ғылыми еңбектер басылды. Латын әліпбиіне көшкен жас бүлдіршіндеріміз кириллицада басылған баба тарихымыздан, рухани парасатымыздан қол үзіп қалатыны айдан анық [3]. Бұл ғасыр компьютер ғасыры болғанымен, күні бүгінге дейін жарық көрген кітаптардың 20, тіпті 10 пайызын латын әліпбиіне аударуға миллиардтаған қаржы қажет. Басқа шараларды жиып қойғанның өзінде, үкімет соңғы жылдары мектеп оқулықтарын жеткілікті түрде басуға қаржы таппай жатқанда, қарын мүддесі ғана

алға шығып, онсыз да қауқарсызданған рухани парасатымызды мүлде тұқыртып алатынымыз ешкімге құпия сыр емес» [4, 5].

А.Айталы «Жалын» журналында жарық көрген «Қазақ тіліне сұраныс жоқ елде, латын әліпбиіне сұраныс бола ма?» атты мақаласында латын қарпіне көшпеуге көптеген дәлелдер келтіреді. Тұтасымен келтіруге тырысалық: «Қазақстан ғалымдары латын әліпбиіне көшкен Түркия, Әзірбайжан және Өзбекстанның ашық сабақтарын жасырмай алға тартып жатыр. Оларды жинақтасақ мыналар: біріншіден, күні бүгінге латын әліпбиіне 1928 жылы көшкенмен, әлі де түрік тілінің дыбыстық қорындағы бірқатар дыбыстарда таңбалайтын әріптер әліпби жүйесіне енбей қалған. Өзбектерде де ондай мәселе бар; екіншіден, Әзірбайжан, өзбектерді айтпағанда, түріктер сан ғасырлық араб графикаларына негізделген рухани мұраларын пайдалана алмай отыр; үшіншіден, балалар әдебиеті тапшы; төртіншіден, ғылыми әдебиет кирилл графикасында жазылған; бесіншіден, мұғалімдер дайындау мәселесі өз алдына үлкен проблема; алтыншыдан, жекеменшік мекемелер іс-қағаздарын латын әліпбиіне көшіруге асықпайтын сияқты көрінеді; жетіншіден, орыс мектептерінде, мысалы, Өзбекстанда, кирилл жазуымен білім береді.

Өзбекстанда латын әліпбиінде оқитындар азайған соң, ұлттық баспасөзге де әсіресе, орта жастағылар мен үлкендер арасында сұраныс азайған. Ал Түркия түріктері бодан емес, билеуші және отарлаушы ұлт болған. Олардың психологиясы бөлек, ана тілі барлық азаматқа ортақ. Әзірбайжандықтар мен өзбектер де ана тілдерін толық меңгерген ұлттар болып табылады. Қазақстандағы жағдай басқаша. 2009 жылы халық санағы бойынша қазақтардың 98,3 %-ы ауызекі тілді түсінеді. Оның 95,4%-ы еркін оқиды, 93,2 пайызы еркін жазады деп көрсеткен [5,9].

Барлық бодан халықтарды бір тілде, орыс тіліне, бір дінге, бір әліпбиге ауыстыру ХХ ғасырдың басында ойластырылған саясат болатын. Бүгін сол саясаттың қасіретін шегіп отырған ұлттың бірі – қазақтар. Бір кезде қазақ тіліне мемлекеттік мәртебе беретін болсақ, ол тілді ана тілі болғандықтан, қазақтар өзінен-өзі меңгеріп кетеді деп есептелген. Дегенмен олай болмады. Бүгін латын алфавитіне көшсек, тілді меңгермегендер біліп кетеді деу өзімізді өзіміз алдау болар деп ойлаймыз.

Себебі, қазақ тілінің болашағына сенбейтін қазақтар оқулықтары, ғылыми әдебиеттер дайындығы мол мұғалімдері бар орыс мектептеріне балаларын беріп жатса, оған ешкімнің қарсылық жасауы

мүмкін емес. Елімізде қаптаған орыс тілді кирилл әлібиіндегі бұқаралық ақпарат құралдарын қазақтардың басым көпшілігі пайдаланады және пайдалана береді. Бұл айналып келгенде тіл, мәдениет жағынан бөлінген қазақтардың жігін онан әрі тереңдетеді. «Әліпби алмасуы қаншалықты Қазақстан қоғамының басын біріктіреді» деген сауал туады. «Халық талабы» деген уәж толықтай қазақстандықтардың көңіл-күй талабын білдірмесе керек. Сондықтан да әліпби ауыстыру ұлтшілік ғана емес, ұлтаралық жікті одан әрі тереңдетеді және әлеуметтік-саяси қайшылықтар туғызуы мүмкін.

Енді ең үлкен мәселе, кирилл әліпбиі тұсындағы маңызды мәдени мұрамыздың тағдыры не болмақ? Ол мұраның қазақ халқының тарихында теңдесі жоқ, әрі орны бөлек. Кирилл әліпбиі негізінде көне мәдени мұра, ауыз әдебиеті, ғылыми еңбектер, көркем әдебиет, оқулықтар жазылды. Араб графикасынан латын графикасына, латын графикасынан кирилл әліпбиіне көшкен тұста қоғамның басым көпшілігі сауатсыз болатын. Сондықтан ол реформалар қоғамның біршама бөлігіне және салыстырмалы түрде қарағанда мәдени мұрамыздың да шағын бөлігіне қатысты болды. Бүгін енді халықтар түгелдей сол мәдени мұрадан айырылып қалу қаупі бар.

Жаһандану, американдану, орыстану үрдістері үлкен қарқынмен жүріп, мәдени экспансия бүгін онсыз да қазақ мәдениетіне қауіп төнгізіп тұрғанда, ұлттық тұғырымыз, тіліміз бен мәдениетімізден әліпби ауысқан тұста басқа тілге, мәдениетке өту қатері бар.

Латын әліпбиіне көшуді біз көбіне көп фонетикалық мәселелермен байланыстырып, мәдени, әлеуметтік-саяси мәселелерге мән бермей жатырмыз [5,10]. Алдымен, тіл тазалығы мәселесі. Тіліміздегі қазіргі жат дыбыстарды таңбалайтын әріптерді қысқартып, сол арқылы қазақ тілінің табиғи таза қалпын сақтауға мүмкіндік аламыз. Қазақ тілін оқытқанда артық таңбаларға қатысты емле, ережелердің қысқартатыны белгілі. Ол мектептен бастап барлық оқу орындарында оқыту үрдісін жеңілдетеді. Латын әліпбиіне көшу қазақ тілінің халықаралық дәрежеге шығуына жол ашады. Қазақ тіліне компьютерлік жаңа технологиялар арқылы халықаралық ақпарат кеңістігіне кірігуге тиімді жолдар ашылады. Түбі бір түркі дүниесі, негізінен, латынды қолданғандықтан, бізге ол елдермен рухани, мәдени, ғылыми, экономикалық қарым-қатынасты, тығыз байланысты күшейтуіміз керек. Латын әліпбиіне көшу – қазақ халқының алға жылжуына, жаңа заман талабына сай өсіп-өркендеуіне, болашақта еліміздің жан-жақты дамуына үлкен үлес қосып, жемісі мен жеңісін

әкеледі. Латын әліпбиіне көшумен қатар, өркениетті елдердің қатарына қосылып, тіліміздегі дыбыстық жүйелерді нақтылап, қазақ тілінің жазылуы мен дыбысталу кезінде сөздердің қолданысындағы артық кірме сөздерден арыламыз. Сондықтан латын әліпбиіне көшу біз үшін де, болашақ үшін де әлдеқайда маңыздырақ деп ойлаймыз.

Әдебиеттер

1. Назарбаев Н. Ә. *«Болашаққа бағдар: Рухани жаңғыру»*. Egemen.kz
2. Күдерінова Қ. *Қазақ жазуының теориялық негіздері*. – Алматы, 2010.
3. Ғали Ә. *Латын әрпіне өту қазақ тілін кері шегіндіреді*. <http://qazaqtimes.com/article/8505>.
4. *Латын әліпбиіне көшуге қарсымыз*. «Жалын» журналы, №3, 2013.
5. Айталы А. *Қазақ тіліне сұраныс жоқ елде, латын әліпбиіне сұраныс бола ма?* «Жалын» журналы, №3, 2013.
6. Әбілқасымов Б., Мәжітаева Ш. *XX ғасырдағы қазақ әдеби тілі*. – Астана: Елорда. – 2000.
7. Байтұрсынов А. *Тіл тағылымы*. – Алматы, 1992.